

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

162. De clausula dispensationum in Ordine ad Confessiones, & alias
pœnitentias injungendas. Et adducuntur diversi casus contingentes in
praxi pro implendis supradictis pœnitentiis. Ex part. 8. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

6. *Tertio*: Confessor in hoc casu adimpleuit omnia requisita ex parte sua pro legitime, & canonicè administranda: autoritate sibi in diplomate demandata, & præsupponitur. Ergo ex parte sua validè concedit dilationem, commutationem, dispensationem, &c. Penitens autem per factilegam confessionem non reddetur incapax recipiendi ea beneficia, quæ de sui natura esse possunt sine sacramentali confessione, immò cum factilega confessione: ergo validè recipit huiusmodi dilationes, commutationes, &c. Hucusque Leone; qui alias adducit rationes, & respondet ad contraria.

7. Et ita etiam hanc opinionem ex Suarez tenet Escobar in *Theolog. moral. lib. 1. exam. 16. cap. 4. num. 124.* optimè limitans si defectus confessionis non oriretur ex defectu integritatis circa rem, de qua petitur dispensatio.

RESOL. CLX.

De clausula dispensationum propter periculum incontinentiæ. Ex p. 8. tr. 3. Ref. 107.

§. 1. **C**irca causam dispensandi allegatam, videlicet, timorem incontinentiæ; respondeo cum Portel in *dubis Regul. verb. Confessor aperiens litteras Papa, num. 6.* quod non sufficiunt quæcumque tentationes carnis, nec quoduis periculum lapsus in illas, nec timor vnius, vel alterius lapsus, sed requiritur maximum periculum frequentis lapsus, ita ut ea persona dici queat vivere incontinenter. Hoc patet ex verbis clausulæ, ibi, *Contemperare vivere posse non sperat*; quæ sonant habitum viuendi incontinenter: & consequenter periculum vnius, vel alterius lapsus non est iusta causa in hoc dispensandi. Sufficiet tamen ad dispensandum si hoc grande periculum frequentis lapsus proveniat, vel ex fragilitate complexionis; vel ex pravo habitu acquisito.

2. Et idè Salas de *legibus, disputat. 20. sect. 10. §. 3. num. 97.* sic ait: In dispensationibus voti castitatis, vel religionis pro foro conscientie adhiberi pro causa solet timor incontinentiæ propter stimulos carnis, quos quis patitur, & tentationes occurrentes. Tunc autem neque sufficit quæuis tædatio, nec quoduis periculum, sed magnum, siue oriatur ex prava inclinatione, aut complexione naturali, siue ex pravo habitu. Ita ille, cui adde Filiucium *tom. 1. tract. 10. part. 2. cap. 10. num. 353.*

RESOL. CLXI.

De clausula dispensationum in ordine ad diligentem oratoris examinationem.

Et pro praxi supradictæ difficultatis aliqua alia annotantur, & explanantur. Ex part. 8. tractat. 3. Ref. 108.

Sup. hoc supra Ref. 157. §. ult. recitatur paulo post initium, à lin. 8. vers. circa secundam.

§. 1. **C**irca hanc clausulam Perez de *matrimon. disputat. 48. sect. 5. num. 9.* obseruat, quod diligens examen præmitti debet, non receptis testibus, sed ipso solo cum quo dispensaturus est, examinato. Cum enim hæc dispensandi facultas committatur in solo secretissimo conscientie foro, illius fori leges aptari debent, quæ sunt, ut confessioni penitentis integra fides habeatur. Vnde nec iuramentum de veritate dicenda petendum est, tamen si contrarium dicat Basilius Pontius *lib. 8. cap. 21. n. 16.* Et quamvis in hoc assimiletur ista examinatio absolutioni sacramentali, sed non in omnibus. Nam in sacramentali absolutione est omnino iudicium ferendum iuxta penitentis confessionem. At in eiusmodi dispensatione, si Confessarius sciat aliunde,

quàm ex confessionis Sacramento preces allegatas in ea dispensatione esse falsas, aut tacitam veritatem esse necessariam explicandam, non debet dispensare, quamvis penitens eas veras asserat. Adde cum examen hoc assignetur pro forma executionis, adè necessarium videretur, ut eo non præmisso, quamvis causæ veritas subsisteret, nulla esset dispensatio, ut bene Sanchez *disputat. 34. citat. num. 26.* & Basilius Pontius *num. 16.* Ratio est; quia fit expressio in litteris huius conditionis, alio modo, quam iure inest, & idè inducit formam. Iure enim tantum inest, si preces veritate nitantur; at in nostro casu additur, si per diligentem examinationem inuenieris sic esse, seu preces veritate niti. Ergo, &c.

2. Et hæc omnia maximè contra Pontium, quod non sit exigendum iuramentum, tenet Lezana in *Summa tom. 4. verb. littera Apostolica, num. 23.* & Portel in *dubis Regul. verb. Confessor aperiens litteras Papa, num. 7.* vbi sic ait. Tenetur Confessarius examinare diligenter istam causam in secreto absque testibus. Neque tenetur à penitente exigere iuramentum, quia ad conscientie forum id non permittitur, sed debet in Deo obtestari, ut vera loquatur; quod si Confessor per aliam viam nouerit penitentem falsum dicere, non poterit dispensare. Vnde intelliges quod quando in Concil. Trident. *sess. 22. cap. 5. de Reformat.* dicitur, dispensationes Pontificias non valere, nisi præsententur Ordinatio illius, qui impetrauit, id intelligi de dispensationibus fori externi, non verò de his, quæ sunt fori interni. Si verò Confessor iste dispensaturus id iam nouit antea ex confessione sacramentali, non indiget nouo examine. Si autem Confessor neque examinet, neque conficiat alias sit de illa iusta causa; & re vera à parte rei est iusta causa, quam ille neque scit, neque examinat, & tamen dispensat: dispensatio nulla est, quia non seruauit formam substantialem præscriptam pro actu illo faciendo. Ita ille, cui adde Salas de *legibus; disputat. 20. sect. 10. §. 3. num. 97.* & Gutierrez in *qq. Can. lib. 2. cap. 15. num. 112.*

2. Nota tamen, quod in ordine ad monita, & consilia danda penitenti antequam Confessor dispense, debet Confessor monere, ut veritatem integrè, & sincerè declaret, quia illa negata dispensatio non valebit. Attamen si Confessor talia consilia, & monita omittat, seruando reliqua, dispensatio valida erit.

RESOL. CLXII.

De clausula dispensationum in ordine ad confessiones, & alias penitentiis iniungendas.

Et adducuntur diuersi casus contingentes in praxi pro adimplendis supradictis penitentiis. Ex p. 8. tr. 3. Ref. 109.

§. 1. **A**d hæc elucidanda, sic respondet Portel in *dubis Regul. verb. Confessor aperiens litteras Papa, num. 10.* Circa penitentiis iniungendas taxatas in prædictis litteris de Confessione faciendi singulis, mensibus, &c. Nota primò teneri Confessorem iniungere aliquas confessiones statis temporibus faciendas, & aliqua penitentiæ opera perpetua, quorum aliqua sunt quotidie exercenda. Id enim clarè innuitur in dictis litteris. *Secundò* non obstat, committitur arbitrio Confessoris quantitas aliorum operum penitentiæ, & pietatis, præter illa, quæ quotidie facienda iubetur imponere. *Tertio*, circa confessionem singulis mensibus iniungendam, relinquatur arbitrio Confessoris, ut possit esse bimestris: attento statu penitentis occupati, distracti & similiter

familiariter impediti, tali enim oneri fortè succumbet, cum periculo animæ, patet ex verbis clausulæ de confessione menstrua, cum dicitur: *vel quoties tibi videbitur*. Quod verò attinet ad obligationem penitentis, in hac confessione menstrua faciendâ: Nota quartâ, satisfacere tali penitentia si confiteatur quovis die cuiusvis mensis. Vt si verbi gratia, pro mensis Decembris confiteatur prima die Decembris; pro mensis vero Ianuarij confiteatur vltima die sequentis Ianuarij. Si verò talis penitens omittat confessionem in aliquo mensis (quidquid sit de peccato omissionis) non tenebitur in conscientia illam omittam confessionem supplere mensis sequentis, quia fuit orus precedentis mensis, sicut dicitur de diuino Officio omisso in vno die. Neque tempore Quadragesimæ in illo mensis quo confitetur vt Ecclesiæ satisfaciatur, tenebitur ad hanc mensuram confessionem iniunctam: quia summus Penitentiaris non fore, vt in aliquo illorum mensium coincidat Ecclesiæ præceptum, & tamen ad duplicem confessionem non obligat. Neque si iste penitens aliis ex voto, vel ex penitentia iniuncta ab alio Confessore tenetur confiteri singulis mensibus, per has mensuras confessiones non satisfaceret huic præcepto, de quo loquitur pro ista dispensatione, sed tenetur illas duplicare singulis mensibus. At Confessor huius obligationis concilius prudenter ageret, si hunc non obligaret ad aliam confessionem mensuram, si inde lapsus, vel omissionis periculum timeret: sed posset trimitrem, aut quadrimitrem imponere, quia ei datur arbitrium circa talem confessionem mensuram.

2. Circa alia opera pœnitentiæ, pœnitentiæ iussa imponi putat Sanchez citata disputat. n. 4. sufficere vt in quavis hebdomada vna die qua poterat vesci carnibus, ab illis abstineret, vel vna die singulis hebdomadis ieiunaret, vel vna die cilicio vtatur, vel flagellis carum verberet, vel quoduis horum operum faciat vna die in quavis hebdomada. Quod si viderit Confessarius hoc graue fore penitenti debili, poterit iubere, vt quoduis illorum operum faciat non singulis hebdomadis, sed vna die in duabus, vel tribus hebdomadis. In particulari verò de operibus Religionis, quæ iubentur imponi quotidie pro dispensando voto Religionis, vt ea quotidie exequens recorderet voti quo tenebatur, putat Sanchez sufficere quod quotidie iniungantur, vel Litanias, vel Psalmi Penitentiales, vel quinque Oratio Dominica, cum oratione Angelica. Quando verò dispensandum est votum castitatis, iubet summus Penitentiaris, vt imponantur aliqua opera pietatis quotidie implenda, vt meminerit prioris voti, quæ opera pietatis possint esse quæcumque opera misericordie, vt recitare quinque Orationem Dominicam, & Angelicam pro animabus Purgatorij, vel pro viuus in peccato existentibus, vel elemosyna quotidiana, vel quoduis opus misericordie. Et hæc omnia latius docet etiam Perez de Marrinon. disp. 48. sect. 6. a n. 1. & sequitur ad n. 3.

RESOL. CLXIII.

De clausula apponi solita in dispensationibus, dummodo copula non interuenierit.
Et quid de alia clausula; Dummodo copula non interuenierit, sub spe facilioris dispensationis, an in tali casu, si spes non fuerit exterius significata, sed tantum interius concepta, an in tali casu, si copula taceatur, dispensatio sit valida. Ex part. 1. tr. 5. & Misc. 5. Ref. 36.

1. Suppono tanquam probabile, tacitur nitari, copula in petitione dispensationis non irritare dispensationem. Ita Pontius, Huitadus, Perez, & alij à me alibi adducti.

2. Sed quid dicendum si Pontifex in dispensatione apponat clausulam, dummodo copula non interuenierit.

3. Respondet, quod si talis clausula apponatur, & commissio à Papa facta est pro foro exteriori, quando ea copula Ordinario non plane constat, etiam si concurrat infamia, aut semiplena probatio copulæ, & etiam si concedamus eos teneri fateri copulam, quando infamia existit, aut semiplena probatio, adhuc quantumuis illicet è regent copulam, valida erit dispensatio facta ab Ordinario. Nam quando ordinario non plane constat, non censetur interuenisse copulam modo sufficienti, quia commissio facta fuit Ordinario in foro exteriori, seu iudiciali; atque adeo clausula illa intelligenda est in eodem foro. Si verò Ordinario copula plane constat, & dispense, dispensatio nulla erit, quia clausula illa est quædam conditio reddens commissionem conditionalem, atque adeo commissio ei limitatur, vt iuridice dispense dependenter à talis conditionis veritate iuridice constante. Et ob eandem causam, quando in petitione exprimitur copula, in commissione vero Papæ additur clausula illa dummodo copula habita non sit spe facilioris dispensationis. Si ordinario iuridice constat sub ea spe habitam fuisse, nulla erit dispensatio; si verò ei plene non constat sub ea spe fuisse habitam, valebit dispensatio, etiam si verè fuerit sic habitata.

4. Quando verò commissio Papæ fit pro foro merè interno conscientie, qualis est in litteris datis: *Discretio viro Confessori, &c.* & in ea ponitur clausula: *Dummodo copula non fuerit*; aut alia, *Dummodo copula habita non sit spe facilioris dispensationis*, etiam si copula sit omnino occulta, & non constat Confessori Commissario; aut etiam si spes illa sit eodem modo occulta, dispensatio erit nulla; si in priori casu copula fuit verè habitata, aut in posteriori casu fuit habitata sub ea spe; quia tunc commissio data fuit Confessori Commissario ad dispensandum dependenter à veritate non habitæ copulæ, aut non habitæ sub ea spe, tanquam à conditione. Et ita docet Dicastillus, de Sac. tom. 2. tr. 10. disp. 8. dub. 7. n. 134. quos citat, & sequitur Leander, ubi infra q. 33. & 34.

5. Sed difficultas est, an quando pro foro conscientie interno in commissione Papæ apponitur clausula, *Dummodo copula non interuenit sub spe facilioris dispensationis*; an inquam in tali casu, si spes non fuerit exterius significata, sed tantum interius concepta; an inquam in tali casu si copula taceatur, dispensatio sit inualida? Ego olim negatiuè respondi, sed nominatim contra me Dicastillus. Verùm ego adhuc puto nostram sententiam probabilitate non carere, & præter Castrum Palaum, Huitadum, & Perez; tenet etiam Leander de Sac. tom. 2. tr. 10. disp. 25. quest. 34. & Martinus de San Ioseph in monitor. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 46. de marrin. num. 7. in fine. At circa superius dicta vide notandam opinionem, quam tradit Henriquez & probabilem putat Martinus de San Ioseph, ubi supra numero 1. ubi sic ait, *Bien es verdad que Henriquez lib. 12. cap. 2. num. 7. litt. X. dixit, que la clausula: Dummodo copulam non habuerint: no la señala el Pontifice, como condicion, sino como modo, o carga, que se pone al Ordinario en el modo del examen pues parece rigor irritar la dispensacion por copula o vltima, que no mande el Derecho declarar.* Ita ille; cui adde Ioannem de Soria in Epilogo Summarum par. 2. tractat. 2. sect. 1.

5. b. hoc, quod hic supponitur supra in Ref. 111. & in alius eius primæ not. & pro contento in hoc 2. Sed quid ibidem §. vlt. post modum, & in alius eius vlt. not.

Sup. seqq. ab hinc vique ad fine huius Ref. leg. supra doctrina Ref. 114. 115 & 116. per totas.

Sub hoc in Ref. 2. not. præterita, §. 2. ad lin. 8. & in Ref. 3. §. 1. ad medium.

Sup. hoc supra in Ref. 115. §. 2. ad lin. 4. & in Ref. 116. §. 2. ad medium, à vers. Mas quando.

LA N A E
O m n i a
T O. N I L I V
E. I I I